

# **LÄROPLAN FÖR HELSINGFORS ARBIS**

Uppdaterad 29.6.2023

Godkänd av direktören för den svenska servicehelheten

1. INLEDNING	3
2. ARBIS ORGANISATION	4
2.1 Kansliet	4
2.2 Biblioteket	4
3. SYFTET MED LÄROPLANEN	4
4. UTGÅNGSPUNKTER FÖR UNDERVISNINGEN	
4.1 Grundläggande värderingar	5
4.2 Inlärningssyn	6
4.3 Verksamhetskultur	6
4.4 Inlärningsmiljö och arbetssätt	6
4.5 Hållbar utveckling	
5. MÅL OCH CENTRALT INNEHÅLL	7
5.1 Bildkonst, skulptur och fotografering	7
5.2 Hantverk	7
5.3 Hem och trädgård; Natur, miljö, teknik och trafik	8
5.4 Hushåll	8
5.5 Integrationsutbildning	8
5.6 Litteratur, teater och modersmål	8
5.7 Media och informationsteknik	9
5.8 Motion	9
5.9 Musik	9
5.10 Människa, samhälle och kultur	10
5.11 Språk	10
5.12 Öppna universitetet	11
5.13 Föreläsningar, evenemang och resor	11
6. BEDÖMNING	11
6.1. Examina	11
7. KURSPLANERING	12
8. UTVÄRDERING	12
9. SAMARBETE	12
10. PRAKTIKANTER	13

## 1. INLEDNING

Helsingfors arbis är ett medborgarinstitut enligt lagen om fritt bildningsarbete ([21.8.1998/632](#)):

### Syftet och målen för det fria bildningsarbetet

Det fria bildningsarbetet syftar till att utifrån principen om livslångt lärande anordna utbildning som stöder sammanhållningen och jämlikheten i samhället samt ett aktivt medborgarskap.

Målet för undervisningen inom det fria bildningsarbetet är att främja individers mångsidiga utveckling, välmående och välfärd och att främja demokrati, pluralism, hållbar utveckling, kulturell mångfald och internationalism. Det fria bildningsarbetet kännetecknas av studier efter eget val, samhörighet och delaktighet. (Kap. 1, §1)

**Huvudmannatillståndet** beskriver vad Helsingfors Arbis står för:

Helsingfors stads svenska arbetarinstitut utgår i sin utbildning från en humanistisk och social värdegrund. Institutet fäster vikt vid det helsingforsiska och ett mångkulturellt samhälle. Institutet anordnar utbildning främst i följande ämnesområden: musik och bildkonst, hantverk, matlagning, motion och hälsa, informationsteknik, natur, kultur och samhällsämnen, språk och pedagogik.

Arbis är i första hand ett vuxenutbildningsinstitut men ordnar också kurser för barn och ungdomar. Dessutom ser institutet det som ett samhällsuppdrag att ordna undervisning för särskilda målgrupper, t.ex. olika grupper av personer med funktionshinder, invandrade, arbetslösa m.fl.

## **2. ARBIS ORGANISATION**

Arbis hör till den svenska servicehelheten inom sektorn för fostran och utbildning vid Helsingfors stad. Arbis leds av en rektor som har ett helhetsansvar för institutet, medan biträdande rektor leder de planeringsansvariga lärarna, biblioteks- och fastighetspersonalen. Kanslipersonalen lyder under sakkunnig- och kontorstjänster. Ekonomi, it och kommunikation är gemensamma för hela sektorn.

Kansliet, biblioteket och vaktmästar- och städfunktionen är vitala stödfunktioner, som är en förutsättning för att kursverksamheten ska löpa smidigt. En viktig länk är också marknadsföringen och informationen, som löper genom all verksamhet. Alla har ansvar för marknadsföringen på var sitt sätt, beroende på vilken uppgift man har på institutet. En förutsättning för Arbis existens är att institutet är utåtriktat och aktivt skapar en attraktiv bild av sig bland Helsingfors invånare.

### **2.1 Kansliet**

Förutom rent administrativa uppgifter har kansliet till uppgift att vägleda kursdeltagare att hitta rätt kurs. Kansliet ska därför vara lättillgängligt och tröskeln för kursdeltagarna och de över 200 timlärarna att komma in eller ta kontakt via andra kanaler för och be om råd och hjälp i olika situationer, ska vara låg. Kansliet har en överblick över hela kursutbudet och kan utgående från kursdeltagarnas önskemål och livssituation erbjuda kurser från olika ämnesområden. Det bistår också huvudlärarna med statistiska uppgifter som stöd för kursplaneringen.

### **2.2 Biblioteket**

Biblioteket är en pedagogisk resurs på Arbis. Det är en integrerad del av undervisningen och stöder kursdeltagarnas inläring och studier. Det är också ett pedagogiskt stöd för lärarna, den övriga personalen och allmänheten. Biblioteket tillhandahåller och sprider kännedom om olika medier. Det är en trivsamt och tillgänglig mötesplats som är öppen för alla, ett rum för avkoppling och reflektion. Biblioteket främjar och stärker den finlandssvenska kulturen och språket, samarbetar med andra organisationer, föreningar och institut samt ordnar litteraturevenemang och författarsamtal.

Biblioteket erbjuder kursböcker, skön- och facklitteratur, lättläst litteratur, tidskrifter och dagstidningar inom de ämnesområden som finns på Arbis. Det mesta av materialet är på svenska, men biblioteket erbjuder också material på andra språk.

Biblioteket erbjuder också it-stöd i synnerhet för seniorer och invandrarestuderande.

## **3. SYFTET MED LÄROPLANEN**

Den här läroplanen är gjord för och av personalen på Arbis. Den styrs inte av direktiv från Utbildningsstyrelsen, men är tänkt att vara ett styrdokument och ett arbetsredskap för fastanställda lärare, timlärare och övrig personal på Arbis.

Läroplanen ska leva i tiden och ge utrymme för flexibilitet. Det är viktigt att kursutbudet är aktuellt för kursdeltagarna och Arbis ska gärna också visa vägen för utveckling och kommande trender. Personalen går årligen igenom läroplanen när kursplaneringen för nästa läsår kör i gång.

Läroplanen gäller tillsvidare.

## 4. UTGÅNGSPUNKTER FÖR UNDERVISNINGEN

Omfattningen av kursutbudet styrs av budgeten, som fastställs av stadsfullmäktige på förslag av fostrans- och utbildningsnämnden.

Fokusområden under strategiperioden 2022– 2025:

1. Alla läroanstalter är bra
2. Välbefinnande
3. Vi förbättrar tillsammans personalens förhållanden för att locka nya och hålla kvar nuvarande anställda
4. Vi gör Helsingfors till huvudstad för läsning och läskunnighet

### 4.1 Grundläggande värderingar

Helsingfors arbis verksamhetsprinciper utgår från en vision, en verksamhetsidé och värderingar som står i samklang med stadens värderingar.

#### **Vision**

Ett Arbis för alla

#### **Verksamhetsidé**

Helsingfors arbis är ett öppet och inkluderande svenskt rum som ger invånarna möjligheter att inhämta nya kunskaper och färdigheter och att integreras på svenska. Arbis erbjuder upplevelser och gemenskap och främjar den finlandssvenska kulturen och kunskaper i svenska.

#### **Värderingar**

Kursdeltagaren i fokus,  
kunskap som egenvärde,  
flexibilitet,  
fördomsfrihet,  
mångfald,  
ekologisk, ekonomisk och social hållbar utveckling,  
en levande och korrekt svenska

Principerna innebär att alla ska behandlas jämställt och likvärdigt oberoende av etnisk, religiös, politisk eller språklig bakgrund. Inte heller kön eller funktionshinder får leda till olikvärdig behandling.

## **4.2 Inlärningsynen**

Läroplanen för Helsingfors arbis utgår från att inläringen sker genom interaktion och samarbete. Det innebär att kursdeltagarna själva tar initiativ och aktivt reflekterar över sin inläring tillsammans med läraren. Läraren har ett ansvar att ge verktyg för reflektionen och att handleda kursdeltagarna. Lärandet sker i ett socialt, kulturellt och historiskt sammanhang och kopplas till tidigare kunskaper.

## **4.3 Verksamhetskultur**

Verksamhetskulturen är fördomsfri och öppen för nya utmaningar och uppmuntrar till växelverkan mellan kursdeltagarna, personalen och det omgivande samhället. Vi bemöter alla vänligt, sakligt, likvärdigt och respektfullt och följer i vardagen principerna för en ekologisk, ekonomisk och social hållbar utveckling.

Vi uppmuntrar personalen att kontinuerligt fortbilda sig på sitt eget område och att lära känna kollegernas arbetsområden.

## **4.4 Inlärningsmiljö och arbetsätt**

Arbis är ett pulserande och öppet medborgarinstitut och en mötesplats på svenska för olika kulturer. Arbis otvungna atmosfär inbjuder till kreativitet och inhämtande av kunskaper och färdigheter utan tvång eller rädsla för att göra misstag. Inlärningsmiljön präglas i hög grad av kursdeltagarnas egen motivation och vilja att lära sig och av lärarnas höga pedagogiska ambitionsnivå och intresse att följa med vad som händer i samhället överlag och i synnerhet inom det egna området.

Lärarna använder mångsidiga, tidsenliga och aktiverande undervisningsmetoder som tar hänsyn till olika inlärningsstilar, beaktar de fem sinnen, utnyttjar ändamålsenlig teknik och nya lärmiljöer och utvecklar utbudet av webbkurser. Lärarna modifierar sin undervisning enligt gruppernas sammansättning som kan vara mycket varierande, både vad gäller kursdeltagarnas ålder, bakgrund och studievana.

Lärarna inspirerar kursdeltagarna, ger dem vägkost för vidare studier och uppmuntrar dem till självständigt arbete utanför Arbis men också till regelbunden närvaro under kursen och aktivitet under lektionerna. Teori, praktik och reflektion varvas i undervisningen. Beroende på ämne är hemuppgifter en självklar del av studierna. Kursdeltagarnas livserfarenhet och kompetens utnyttjas som en resurs i undervisningen. Lärarna samarbetar över ämnesgränserna för att skapa ämneskombinationer som ger ett mervärde för kursdeltagarna och som ligger i tiden.

## **4.5 Hållbar utveckling**

Hållbar utveckling genomsyrar hela Arbis verksamhet, i synnerhet den sociala hållbarheten som tar fasta på att kunna tillgodose invånarnas såväl fysiska som mentala behov: gemenskap och möjligheter att uppnå egna mål och förverkliga sina drömmar. I planeringen av nya kurser strävar Arbis också efter att beakta den ekologiska och ekonomiska aspekten av hållbarhet och att ha FN:s globala mål för en hållbar framtid Agenda 2030 i bakhuvudet vid all planering.

## 5. MÅL OCH CENTRALT INNEHÅLL

Målet för all undervisning är att kursdeltagarna lär sig något nytt eller upprätthåller och befäster tidigare uppnådda kunskaper och färdigheter. Arbis kurser ger också kursdeltagarna verktyg att klara sig i en ständigt föränderlig värld som ställer nya krav, och att förbättra sitt välmående.

För varje kurs finns det en kursbeskrivning med mål och innehåll som både lärare och kursdeltagare är medvetna om. Lärarna förverkligar undervisningen enligt kursbeskrivningen. Kursdeltagarna uppmuntras att definiera sina egna mål för lärandet. Under lärandets gång ska de lära sig att stärka sin medvetenhet om sig själva som studerande, om sina styrkor och svagheter.

Arbis har tio huvudsakliga ämnesområden som till sin karaktär är väldigt olika och undervisningen förverkligas därför på olika sätt i olika ämnen. Utgångspunkten i alla ämnen är gruppundervisning.

### 5.1 Bildkonst, formgivning och fotografering

#### Mål

Kurserna i bildkonst, formgivning och fotografering ger kursdeltagarna en möjlighet att utvecklas både som konstutövare och -publik och att stärka sitt välmående genom ett konkret skapande och genom ökad kännedom och kunskap om aktuella konstfenomen.

#### Innehåll

Arbis erbjuder kurser i traditionella tekniker som måleri, teckning, grafik, skulptur, fotografering och keramik, men också i moderna tekniker. Kurserna ordnas som helårs-, halvårs- och kortkurser både som grund- och fortsättningskurser och som webbkurser.

### 5.2 Hantverk

#### Mål

Kurserna i hantverk ger kunskaper och praktiska färdigheter, upprätthåller hantverkstraditioner och väcker skaparlust hos kursdeltagare i alla åldrar. En hållbar utveckling präglar målen för hantverkskurserna: gamla klenoder får nytt liv och traditionella tekniker används nyskapande. Kurserna för barn tillsammans med en vuxen ger gemenskap och glädje av att arbeta tillsammans.

#### Innehåll

Arbis erbjuder kurser i textil- och träslöjd, restaurering och renovering, bokbindning, smyckedesign och ett flertal andra tekniker. Kurserna består av både nybörjarkurser och kurser som möjliggör en fördjupning i ämnet. Kursutbudet omfattar både helårskurser och kortkurser.

Arbis erbjuder dessutom grundläggande konstundervisning i slöjd/handkonst för elever i årskurs 1–6. Se närmare "Läroplan i hantverk".

### **5.3 Hem och trädgård; Natur, miljö, teknik och trafik**

#### **Mål**

Målet med Arbis kurser i Hem och Natur, miljö, teknik och trafik, är att ge kursdeltagarna både teoretisk och praktisk kunskap i aktuella och traditionella teman inom området. Ett mål är också att lyfta fram nya teman som erbjuder en bred publik en introduktion till ny kunskap.

#### **Innehåll**

Kursernas innehåll uppdateras för att spegla aktuella frågor och riktar sig till kursdeltagare i olika åldersgrupper. Arbis erbjuder undervisning i form av kortare och längre kurser, föreläsningar, klubbar, verkstäder och exkursioner.

### **5.4 Hushåll**

#### **Mål**

Matlagningskurserna ger kursdeltagarna inspiration och kunskap utgående från ett specifikt tema. Målet är också att arbeta i köket utgående från kursdeltagarnas egen kunskapsnivå och på ett positivt sätt väcka intresse för trender, matkulturer och en hälsosam kost. Kurserna skall vara en upplevelse att bygga vidare på.

#### **Innehåll**

De flesta kurser är temabaserade enkvällskurser för olika målgrupper, till exempel för familjer, barn, finsmakare, näringsmedvetna, herrar, seniorer, personer som har afasi, parkinson eller någon funktionsvariation.

### **5.5 Integrationsutbildning**

#### **Mål**

Integrationsutbildningen stöder invandrare i deras strävan att bli en aktiv del av det finländska samhället.

#### **Innehåll**

Huvudparten av integrationsutbildningen utgörs av språkstudier i svenska. Dessutom ingår historia, samhälle och kulturkunskap i programmet. Se närmare "Helsingfors arbis läroplan för integrationsutbildningen på svenska".

### **5.6 Litteratur, teater och modersmål**

#### **Mål**

Kurserna i Litteratur, teater och modersmål inspirerar kursdeltagarna till kreativitet och att ta del av ett varierande kulturutbud, samt att utveckla sina kunskaper i svenska.

#### **Innehåll**



Ämnesrådets kurser ordnas i form av allt från litteraturscirklar och filmklubbar, till kortare specialkurser i exempelvis kreativt skrivande. Kurserna ordnas traditionellt för en bred målgrupp som barn, gymnasister, personer med tal- eller skrivsvårigheter, och övriga kulturintresserade.

## **5.7 Media och informationsteknik**

### **Mål**

Kurserna i media och informationsteknik ger kursdeltagarna verktyg för att kunna vara delaktiga på alla områden i dagens samhälle, där många tjänster för invånarna fungerar i en elektronisk miljö.

### **Innehåll**

Arbis erbjuder kurser både på grund- och fortsättningsnivå. Kurserna speglar den ständiga utvecklingen, de nyaste och viktigaste trenderna inom informationstekniken.

## **5.8 Motion, hälsa och välmående**

### **Mål**

Kurserna i motion, dans och hälsa främjar hälsan på alla delområden genom att inspirera och motivera kursdeltagarna att ta hand om sin psykiska och fysiska hälsa och sitt sociala välmående. Det breda kursutbudet väcker också kursdeltagarnas intresse för nya motionsformer.

### **Innehåll**

Arbis erbjuder kurser i motion på olika nivåer och för olika åldrar. En viktig målgrupp är seniorerna. Kursutbudet består av både etablerade former av motionskurser och aktuella trender. Arbis har både kort- och helårskurser i dans och yoga och kurser i hälsa, t.ex. meditations- och stresshanteringskurser.

## **5.9 Musik**

### **Mål**

Målet med musikundervisningen är att ge kursdeltagaren möjlighet att utveckla sina musikfärdigheter i en uppmuntrande och prestationsfri studiemiljö och att erbjuda musikupplevelser av olika slag. Genom att (frivilligt) uppträda på Arbis konserter och matinéer stärker kursdeltagarna sin självkänsla som musikutövare. Kurserna är öppna för alla oberoende av musikalisk bakgrund.

### **Innehåll**

Arbis erbjuder kurser i praktiska och teoretiska musikämnen. Man kan studera solosång, piano- och gitarrspel inom musikens olika genrer. Utöver det finns kurser i kör- och ensemblesång, allsång, kammarmusik, orkesterspel, bandundervisning, improvisation och familjekurser i musiklek. Undervisningen sker individuellt (ett begränsat antal studieplatser) eller i grupp. Arbis erbjuder också kurser i musikens teori och kortkurser i musikens olika delområden.

Undervisningen är riktad till den som vill utöva, förstärka eller fördjupa sitt musikaliska intresse individuellt eller i grupp. Gruppundervisningen och en del av den individuella undervisningen i sång är riktad till deltagare som fyllt 14 år.

## 5.10 Människa, samhälle och kultur

### Mål

Målet med undervisningen i Människa, samhälle och kultur är att ge kursdeltagarna möjligheter att följa med och reagera på samhällsutvecklingen, ge dem grunderna för att delta i politiska och samhällsliga processer och få sin röst hörd på olika arenor, inklusive i de sociala medierna. Undervisningen ger kulturkunskap som stärker invånarnas identitet i ett globalt Helsingfors. Inom ämnesområdet är det mycket viktigt att såväl lärarna som kursdeltagarna följer med sin tid.

### Innehåll

Ämnesområdet är ett paraply för följande ämnen: historia, släktforskning och arkeologi, konsthistoria, psykologi, ekonomi, pedagogik och medborgarfärdigheter. Inom alla dessa ämnen ordnas undervisning men inte varje år inom varje ämne.

Inom ämnet ordnas många av Arbis allmänna föreläsningar, diskussioner och tillställningar. För denna ämneslighet är det naturligt att samarbeta med olika föreningar och medborgarorganisationer i staden.

Undervisningen sker på många olika språk, dock främst på svenska och engelska.

## 5.11 Språk

### Mål

Undervisningen i språk syftar till att kursdeltagarna utvecklar sina kunskaper i språk och interkulturell kommunikation och fördjupar sina insikter i och sin förståelse för språkområdet och kulturen i fråga. Ett annat syfte är att kursdeltagarna sätter tilltro till sin förmåga att använda och anpassa sitt språk i olika situationer. Undervisningen utgår från ett kommunikativt förhållningssätt och betonar vikten av interaktion både som medel och mål för lärandet. Arbis eftersträvar kontinuitet i språkstudierna och erbjuder kurser också i mindre språk som inte kan läsas i skolan.

Ytterligare ett mål är att främja kunskaper i svenska genom att t.ex. erbjuda förmånliga kurser i svenska för stadens personal.

### Innehåll

Arbis erbjuder kurser både i större och mindre språk. Kursernas upplägg varierar, med allt från mer traditionella helårskurser till intensiv-, webb- och flerformskurser. Den europeiska [språkfärdighetsskalan](#) står som grund för kursbeskrivning och nivåbestämning. I många språk erbjuder vi kurser på alla nivåer av skalan. De flesta kurser betonar allmänna språkkunskaper men det finns också specialinriktade kurser som t.ex. uttals- och grammatikkurser eller kurser som är uppbyggda kring olika (fackspråkliga) teman. Föredrag, språkresor och olika workshoppar kompletterar undervisningen i främmande språk.

## 5.12 Öppna universitetet

### Mål

Den öppna universitetsutbildningen ger alla, oberoende av grundutbildning, en möjlighet att följa med och avlägga studiepoäng i kurser som motsvarar dem som ges vid universitetet. De öppna universitetskurserna på Arbis bidrar till att öka jämlikheten, stärka allmänbildningen och minska de sociala klyftorna i Helsingfors.

### Innehåll

Arbis prioriterar sådana ämnen som man inte kan läsa i Helsingfors eller som man bara kan läsa på svenska vid universitet på andra orter. Utbudet kan bestå av större helheter, exempelvis grundstudier som omfattar 20–30 studiepoäng, eller enskilda kurser i varierande ämnen. Kurserna planeras i samarbete med den examinerande högskolan eller universitetet.

## 5.13 Föreläsningar, evenemang och resor

### Mål

Arbis föreläsningar, evenemang och resor kompletterar undervisningen. De utgår från en pedagogisk tanke, tar upp aktuella samhällsföreteelser och ny forskning till diskussion och skapar ett socialt sammanhang.

### Innehåll

Föreläsningarna täcker alla ämnesgrupper och hålls till en del på främmande språk. Evenemangen vänder sig ofta till speciella målgrupper. Resorna kan vara antingen kulturresor, språkresor eller virtuella resor. Kulturresor kan göras av vilket ämnes huvudlärare som helst och betoningen ligger på resmålens kultur. Språkresor kan göras av språklärare till ett land där målspråket talas och där både läraren och de medföljande kursdeltagarna deltar i en språkkurs.

## 6. BEDÖMNING

Alla kursdeltagare har rätt att få ett intyg över de kurser som de har deltagit i, men regelrätta vitsord får kursdeltagarna bara i de så kallade studiepoängskurserna. De är vanliga kurser med en tydlig kompetensbaserad kursbeskrivning. Bedömningen görs med vitsordet godkänd eller underkänd – för godkänd kurs krävs en viss närvaro och att den studerande uppnått målen som ställs i kursbeskrivningen för kursen. Enbart vitsordet godkänd registreras i Koski/Studieinfo. De planeringsansvariga lärarna ansvarar för vilka kurser som erbjuds som studiepoängskurser. För de studerande är det frivilligt att få sina studieprestationer registrerade och man kan delta i en studiepoängskurs utan att låta registrera sina prestationer.

Ett annat mått på kursdeltagarnas framsteg är konstutställningar, konserter och teaterföreställningar.

### 6.1 Examina

I samarbete med andra organisationer kan Arbis ordna bl.a. följande examina och slutprov:

- allmän språkexamen i svenska

- tentamina inom Öppna universitetet
- skärgårdsskepparexamen
- kustskepparexamen
- högsjöskepparexamen
- hygienpass
- första hjälpen

Arbis kan också ordna prepkurser för bland annat Cambridge First Certificate, Cambridge Certificate in Advanced English och det så kallade lilla och stora språkprovet i finska. Dessutom ordnar Arbis prepkurser för abiturienter enligt de behov som finns, framför allt i modersmål, finska, svenska och matematik.

## **7. KURSPLANERING**

Planeringen av kursutbudet sker i interaktion med timlärare och kursdeltagare. Den startar i januari med en diskussion i lärarkollegiet om följande läsårs tyngdpunkter. Lärarna inleder planeringen av kurserna under vårens lopp men den egentliga planeringsperioden infaller när vårterminen tagit slut. I slutet av maj är alla kurser och föreläsningar fastslagna.

Det är också möjligt att med kort varsel sätta in nya kurser eller ordna föreläsningar om något aktuellt tema under läsårets gång.

## **8. UTVÄRDERING**

Arbis utvärderar kontinuerligt sin verksamhet för att utveckla den. Alla kurser kan utvärderas på webben under hela året. Utvärderingsblanketterna ses över med jämna mellanrum. De planeringsansvariga lärarna diskuterar responsen med sina timlärare och beaktar dem i följande års planering.

## **9. SAMARBETE**

Samarbetet med andra organisationer är kontinuerligt, en självklarhet och en förutsättning för goda pedagogiska resultat. Arbis samarbetar aktivt med andra läroanstalter, universitet, föreningar, organisationer och arbetsgivare inom kommunen, men också över kommungränserna i huvudstadsregionen. Särskilt viktigt är samarbetet med den fria bildningen i Svenskfinland och med dess intresseorganisation Bildningsalliansen. Institutet samarbetar också utanför landets gränser och genomför projekt i samarbete särskilt med de nordiska länderna.

Resultatet av samarbetet kan förutom att vara pedagogiskt också vara rent praktiskt eller ekonomiskt. De samarbetsparter som institutet har representerar sakkunskap som inte självklart finns inom institutet. Varje ämne och varje planeringsansvarig lärare, men också den administrativa personalen och biblioteket, upprätthåller kontakter till andra institutioner eller enskilda personer för att på så sätt få in ny kunskap och sakkunskap till institutet.

Samarbetet har karaktären av ömsesidighet, men kan också vara en form av stöd för någon organisation eller ge uttryck för det samhällsansvar som institutet i vissa sammanhang har. Varje samarbete ska också på ett eller annat sätt ge institutet något, antingen direkt eller indirekt genom de nätverk som uppstår genom samarbetet.

## **10. PRAKTIKANTER**

Arbis strävar efter att alla planeringsansvariga lärare har handledarbehörighet för att kunna erbjuda lärarpraktikanter möjligheten att auskultera på Arbis. Praktikanterna utgör framtida arbetskraft inom den fria bildningen och Arbis utvecklas i växelverkan med dem. Praktikanterna för till Arbis med sig de nyaste undervisningsmetoderna och teorierna.